

Metai XV.

1904¹

Num. 6.

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis
išeina kas mėnuo vieną kartą.

Turinys:

Dėlei spaudos atgavimo *p. J. Ū. B.*

Danko *p. Gorkij, v. Vikingas.*

Rūpinkimės jaunąja karta! *p. Vijūnas.*

Biaurus žmonės *p. A. Čechov, v. V. Piktasis.*

Kaime. Vaizdelis *p. Liepukas.*

Sraigė ir radastai *p. N.*

Žinios: Iš Lietuvos. Iš svetimų kraštų.

Visokios žinios.

Aukos kankinių reikalams.

Atsakymai. Nuo Redakcijos. Apgarsinimai.

Prekė 15 kap.

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,
Fabrikstrasse No. 27.

„Ūkininko“ pardavinėjimas.

Parsisiųzdinamoji metų prekė:

Prūsijoje (Vokietijoje) ir Austrijoje	2 marki.
Anglijoje	3 šilingai.
Amerikoje	75 centai.
Lietuvoje (Maskolijoje) kuvertuose	3 rubliai.

Apgarsinimai priimami „Ūkininke“ po 15 kap. už paprastą eilutę arba jos vietą. —

ŪKININKAS

tautiškai-politiškas žmonių laikraštis

išeina kas mėnuo vieną kartą.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Dėlei spaudos atgavimo.

7 gegužės (arba 24 balandžio pagal senąjį kalendorių), kaip visiems jau žinoma, tapo sugrąžinta lietuviams spauda.

Atsitikimas tai mūsų judėjime yra labai svarbus — ir apie jį aš noriu čia nors trumpai tuo tarpu pakalbėti ir keliais žodžiais paaiškinti, kodėl būtent tapo sugrąžinta mums spauda, kokiam tikslui padarė tai valdžia ir, pagaliaus, kaip mes privalome į tą valdžios darbą ir į atgautąją spaudą žiūrėti.

„Ūkininke“ jau kartkartėmis buvo kalbėta ir mes gerai jau žinome, koks yra caro valdžios politikos tikslas apskritai ir mūsų krašte ypačiai: iš vienos pusės — caro valdžia stengiasi mus, kaip ir kitus savo valdinius, užlaikyti tamsybėje, baimėje, paklusnume ir taip prislėgusi laikyti, kad ji pati galėtų kuo-ilgiausiai mūsų skriaudomis gyventi ir viešpatauti, o iš antros pusės — ta pati caro valdžia, kiek įmanydama, stengiasi mus, lietuvius, kaip ir kitas prislėgtąsias tautas, prijaukinti taipgi prie Maskolijos, prie maskolių kultūros, kad galų gale ir mes patys mažų-pamažu galėtume patapti maskoliais — ir tokiais maskoliais, kurie tikrai garbintų carą ir jo valdžią ir tarnautų jai.

Ir nieko caro valdžia nėra padariusi, nedaro ir nedarys, kas nesutiktų šu augščiau nurodytuoju jos politikos tikslu.

Visa tai kuo-geriausiai ir aiškiausiai parodo caro valdžios pasielgimas su mūsų spauda.

Po paskutiniojo maišto metų, kada mūsų raštenybė buvo pradėjusi jau pamažėli plėtoties, caro valdžios vietininkas, gerai mums žinomas Muravjovas-Korikas, 1864 metais uždraudė mums

spaudą. Vietoj mūsųios spaudos teleido jis mums vartoti tik maskoliškąją, t. y. maskoliškas raides lietuviškiems raštams. Toksai būdas mums sumaskolinti išrodė tuomet caro valdžiai lengviausias: ji sprendė, jog apsipratę su maskoliškomis raidėmis mes greičiaus priprasime ir prie maskoliškosios dvasios... ir greičiaus ir lengviaus patis patapsime valdžios geidžiamaisiais maskoliais.

Bet vienaip nusprendė caro valdžia, o kitaip atsitiko. Lietuviai suprato valdžios spendžiamus spąstus ir su paniekinimu atmetė jos pasiūlytas maskoliškąsias raides.

Prasidėjusi kova su caro valdžia už lietuviškąsias raides tęsėsi 40 metų. Vienybė, pasišventimas ir stamantrumas padarė savo: priešininkas tapo pergalėtas.

Caro valdžia pamatė, jog lietuviai nė nežada naudoties maskoliškomis raidėmis, jog jie net pačios valdžios atspaudintųjų knygų maskoliškomis raidėmis nė dovanomis neima, o varu įbruktąsias tuoj naikina ir degina; ji pamatė, kaip pačių lietuvių parūpintosios knygos ir laikraščiai lietuviškomis raidėmis kas kartą labiaus dauginasi ir platinasi iš užsienio po žmones, kaip žmonės pradeda apsiprasti ir priprasti prie liuosų, cenzūros nesuvaržytų ir nesudarkytų, užsieninių raštų, kaip tie raštai padeda žmonėms apsišviesti, pažinti tikrąjį savo priešininką ir kaip žmonės, beskaitydami užsieninius lietuviškus raštus, pradeda susiprasti ir kas kartą vis drąsiau ir drąsiau pradeda spirties caro valdžiai, kilti prieš ją ir rengties, vienkart su kitomis prisilėgtomis tautomis, nuversti ją...

Caro valdžia, pamačiusi visa tai, pabūgo; ji suprato, kad palikti lietuvius ir toliaus be lietuviškos spaudos jau jai pačiai nebėra naudinga — ir todėl pasirijo sugrąžinti lietuviams spaudą, sutiko leisti lietuviams spaudzinties pačioj Maskolijos Lietuvoj knygas ir laikraščius lietuviškomis raidėmis, by tik jau tai būtų daroma su jos žinia, su cenzūros leidimu...

Spauda mums tapo sugrąžinta, arba, teisingiaus pasakius, *spauda jau tapo mūsų iškovota*. Teip, ne gera valdžios širdis ir ne caro mylista, kaip dabar jo skalikai garsina ir tūli kvailiaitamsuoliai tiki, sagražino mums spaudą. Ne!... Per tuos 40 metų mes gerai galėjome patirti, kokia valdžios širdis, kaip ji biau ir pikta, ir kaip „caro mylista“ baudė mus už lietuviškos spaudos reikalavimą, pūdė po kalėjimus ir kankino ištrėmimais. Ne „gera valdžios širdis“ ir ne „caro mylista“ su-

gražino mums spaudą! Spaudą iškovojo meš patiš, spaudą sugražino gabenamosios iš užsienio knygos ir laikraščiai, kovos kankiniai ir kilantis kas kartą mūsų pačių susipratimas!... Ir ne mūsų labo linkėdama sugražino caro valdžia mums spaudą. Kaip spaudą uždraudžia ir prisiūlydama mums maskoliškąsias raides, taip ir spaudą dabar sugražindama, ji geidžia tik mus sumaskolinti, kuo-iliausiai užlaikyti mus tamsybėje ir prispaudime. Tam tikslui ji pasirūpė dabar, be abejonės, su mūsų pačių spaudos pagalba visokiais būdais jaukinti mus prie savės ir kvailinti mūsų protus, stengdamos atitraukti mus nuo tikrojo mūsų judėjimo, kurs skelbia caro valdžiai mirtiną galą. Tai tikrasis caro valdžios tikslas, kuriam stengsis ji sunaudoti sugražintąją mums spaudą.

Gera yra žinoma, kaip caro valdžios cenzūra žiūri ir sergsti, kad nėkokia šviesesnė, drąsesnė ir teisingesnė mintis nepraslystų leidžiamose knygose ir laikraščiuose. Ne mažiau, jei tik ne daugiau, prižiūrės caro valdžios cenzūra ir lietuviškuosius raštus.

Suprantamas daiktas, jog taip prižiūrimuose raštuose juokinga net būtų įieškoti tikros teisybės: jos ten meš ir nerasime. Apie tai meš iš kalno turime žinoti. Vietoj papeikimo ir parodymo blogų caro valdžios darbų, nurodymo tikro mūsų priešininko ir to kelio, kuriuo eidami meš galėtume jį nusikratyti, — meš rasime ten dažnai to mūsų priešininko, caro valdžios, pagyrimus ir paraginimus klausyties jos, būti jai praklusnų. Su tokiais raštais meš turėsime kovoti, jų skaitytojams turėsime aiškinti tų raštų melagystes ir klaidas. Negalėdami to gyvu žodžiu atlikti, meš turėsime ir toliaus platinti tarp jų tam tikrus raštus, tik ne cenzūros peržiūrėtuosius, o laisvuosius, teisinguosius, užsieninius, kurie po senovės turi pasilikti mums ir pasiliks tais tikraisiais raštais, kurie stengiasi ir stengsis teisingai apšviesti visus blogus caro valdžios ir jos šalininkų darbus, — raštais, kurie rūpinasi ir rūpėsis rodyti tikrąjį kelią ir įrankius, kuriais pasinaudodami galėtume pasiekti laimingesnę ir šviesesnę ateitį.

Nežiūrint viso to, negalima vienok nepasidžiaugti iš spaudos atgavimo: ar šiokia ar tokia atgautoji spauda bus, ji vis-tik labai ir labai padės mums pakilti kultūriškai, apsišviesti ir tautiškai atgyti. Beto, spaudos atgavimas parodo, jog nebereikalingai kovojome už ją ir jog kovodami tik, o ne melzdami ir lenkdamiesi,

teatgavome spaudą. Spaudos atgavimas pastiprina teipgi mūsų tikėjimą į kovą ir paduoda viltį, jog bekovodami dar didesnes atgysime sau tiesas, kuriomis pasinaudodami išitaisysime sau geresnę ateitį, kuri mums, nuskriaustiems, priklauso.

Tik teneužmigdo mūsų atgautoji spauda! Naudokimės ja atsargiai! Bet naudokimės ja, o naudokimės kur ir kaip tik galėdami ir vienkart nepamirškime, naudokimės ir remkime teipgi, kaip ir rėmę, užsieninę spaudą, kuri tik viena tepasiliks, kaip ir buvusi, tikruoju šviesos šaltiniu politikos ir visūmenės klausimuose.

Dabar teipgi (dar labiau, kaip kitados) vienybe ir caro valdžios, jo sėbrų ir šalininkų neapykanta pasistiprinę, broliškas padavę rankas visiems vargą kenčiantiems ir prispaustiems, drąsiau ir stipriau stokime į kovą, — į kovą su prispaudimais, tamsybe, jungu — į kovą už laisvę, lygybę, geresnę buitį ir ateitį...

Ateis laikas (tikėkime!), o pasieksime tai, ko trokštame! Ateis laikas, nebetoli jis jau, kuomet ir spaudą, caro nebesiklaudami, išitaisysime sau naują ir laisvą, nes ne tokios mums spaudos reikia, kokią dabar caras, mūsų prispirtas, it šuniems nugriaužtą kaulą išmetė, — mums reikia laisvos spaudos — be caro, cenzūros ir žandarų pančių!.. Bet tokios spaudos nė nuo ko mes nemelsime ir nelauksime: ją mes patįs — ir tiktai patįs, jungą ir pančius nusimetę, teįsitaisysime. J. Ū. B.

Danko.

Rusiškai parašė M. Gorkij.

Labai seniai gyveno ant žemės viena tauta, kur, tikrai negaliu pasakyti; žinau tik, kad nepereinamos, traškančios girios buvo apsiaubusios ją iš trijų šonų, iš ketvirto gi siūbavo tyras. Buvo tai linksmi, tvirti ir drąsūs žmonės, kurie daug nereikalavo sau... Turbūt tai buvo čigonai. Praslinkus kokiam laikui atėjo rūsti gadinė; atsibastė iš kažikur svetimos tautos ir išgrūdo senuosius gyventojus į girių gelmes. Ten buvo tamsu ir vien pelkės ir nepereinamos versmės merdėjo nuo amžių, nes miškas buvo senas ir teip tankiai susinėrusios tarp savęs šakos, kad pro jas negalima buvo matyti dangaus, ir saulės spinduliai vargiai tegalejo prisiskverbti par lapų tankumą lig balos. Kada gi jie

prasimušdavo kartais lig pelkės, pasikeldavo tada baisus tvaikas ir žmonės žūdavo viens po kito. Pradėjo raudoti moters ir vaikai, tėvai gi nuliūdo ir sunkiai užsimastė. Reikėjo išeiti iš tos girios, tam gi buvo du keliu: vienas — atgal, bet ten laukė tvirti ir pikti priešai, antras pirmyn, — ten stovėjo medžiai-milžinai, stipriai susipynę galingomis šakomis ir giliai įsmeigę į dumbluotą pelkės dugną savo gumburuotas gisluotas šaknis. Riogsojo jie tyliai ir, it iš akmens, nesijudino; per dieną apsiausti pilku rūku, o vakarais, kada uždegdavo ugnis, jie dar ankščiau apsupdavo šituos žmones. Ir visados per dienas ir naktis buvo aplink jų ratas, kursai, rodėsi, norėjo sugniaužti juos, prigudusius prie liuso gyvenimo plačiuose tyruose. Dar baisiau buvo tada, kada, užėjus audrai, vėjas draskė ir lingavo medžių viršūnes ir visa giria rūščiai užė, rodos, bauste baudė žmones, kurie pasislėpė joje nuo priešų, dainuodama jiems paskutinią giesmę. Vienok tai buvo stiprus žmonės ir būtų pradrišę jie eiti ir kovoti iki galo su tais, kurie vieną kartą įveikė juos, bet jiems negalima buvo visiems pražūti, nes jie turėjo bočių palikimus, kurie, jiems žuvus, turėtų teipgi išnykti pasaulėj. Ir todėl sėdėjo jie ir galvojo per ilgas naktis, išiklausę į neaiškių girios užimą, apsiausti nunuodytu pelkės oru. Jie sėdėjo, o šešėliai nuo liepsnojančių laužų tyliai šokinėjo aplink juos ir visiems rodėsi, kad tai ne šešėliai, bet piktos versmių dvasios šokinėja ir džiaugiasi iš jų nelaimės. Žmonės vis sėdėjo ir galvojo. Niekas, nei darbas nei moters, nenuleipina ir nenuvargina teip kūno ir dvasios, kaip sunkios mintys, kurios kaip gyvatės iščiulpia žmogaus širdį. Susilpnėjo nuo liūdną minčių ir šitie žmonės. Baimė apėmė juos ir surišo tvirtas jų rankas, išgąstį pagimdė moters, raudodamos prie mirusių nuo tvaiko ir apverkdamos liūdną atlikusiųjų ir nelaimės prislėgtųjų prilikimą, — ir bailsus žodžiai išsiverždavo iš žmonių lūpų, iš pradžios nedrąsiai ir tyliai, bet paskui vis balsiau ir balsiau... Jau norėjo visi eiti pas priešus ir atsiduoti jiems save ir savo liuosybę, ir nieks iš jų, dėlei mirties baimės, nesidrovėjo vergiško gyvenimo. —

Bet štai atsirado Danko ir visus išgelbėjo. Danko — tai buvo vienas iš jų, jaunas, gražus vaikinąs. Gražieji visados drąsūs. Atsiliepė jis į savo draugus:

— Negalima prašalinti akmens nuo kelio vien mąstymu. Kas nieko neveikia, tas nesusilauks, kad kas-nors pats pasidarytų.

Ko męs gaišisime savo spėkas galvodami ir liūdėdami? Kelkitės, einam per girią ir pereisime ją kiaurai: yra gi jos galas! Viskas pasaulėje turi savo galą. Eikime, ei!

Visi pažiūrėjo į jį ir pastebėjo, kad jis geriausias iš jų, nes jo akyse spindėjo gyva ugnis ir daug spėkų. „Vesk mus“, tarė jie. Ir jis vedė juos. Visi drauge sekė jį, tikejo į jį. Sunkus buvo kelias. Buvo tamsu ir ant kiekvieno žingsnio versmė guodžiai praverdavo savo supuvusius nasrus, prarydama žmones, o medžiai, kaip kokia milžiniška siena, užstodavo jiems kelią. Susipynė jų šakos tarp savęs, it gyvatės, susipainiojo visur šaknis ir ant kiekvieno žingsnio reikėjo tiems žmonėms išlieti daug prakaito ir kraujo. Ilgai jie keliavo. Giria pasidarė dar tankesnė, spėkos gi ėjo mažyn. Ir pradėjo žmonės murmėti ant Danko, būk jis, kaip jaunas ir nepritekęs, nuvedęs juos kažikur. Jis gi ramiai ir smagiai ėjo pryšakyj. — Bet vieną kartą užėjo audra, medžiai sušnibždejo neaiškiai ir rūščiai, ir miške pasidarė teip tamsu, jog rodėsi, kad ten susirinko iš karto visos naktys, kiek tik buvo pasaulėje nuo to laiko, kada gimė šita giria. Ėjo maži žmonės tarp augaluotų stubrių, o audra kaukė, perkūnijos trankė, žaibai blizgėjo, ir milžinai — medžiai linguodamies braškėjo ir gaudė rūščių dainą; žaibai gi, perverdami medžių viršūnes, apšviezdavo juos ant valandos mėlina šalta šviesa ir vėl išnykdavo teip staigu, kaip ir pasirodydavo, gązdindami ir erzindami žmones. Ir medžiai, apšviesti šalta žaibų ugnimi, rodėsi kaip kokios baidyklės, ištiesusios iš visų pusių prie žmonių, bėgančių nuo nelaisvės ir tamsos, savo gumburuotas ilgas rankas, supintas kaip koks tinklas, ir stengėsi sustabdyti žmones. — O iš susipainiojusių šakų tankumyno žiūrėjo į einančius kažikas baisus, tamsus ir šaltas... Tai buvo sunki kelionė, ir žmonės, pavargę nuo jos, nukrito ant dvasios. Bet jie gėdijosi prisizinti, kad jie patys yra silpni, ir iš pykčio užpuolė ant Danko, kursai ėjo pryšakyj; išmetinėjo jam, kad jis nemokąs jiems vadovauti, — štai kaip!

Apsistėjo jie ir, linksmai užiant pradžiugusiai giriai, pradėjo tamsybėje, nuvargę ir rūstūs, teisti Danko. „Tu“, sakė jie: „niekše ir blėdingasis žmogau, tu vedei ir nuvarginai mus ir todėl tu pražūsi“. O perkūnija ir žaibai patvirtino jų begėdišką teisną.

— Jūs tarėt: vesk! — ir aš vedžiau! — suriko Danko, atsistojęs prieš juos su nuoga krūtine: — „Pas mane yra drąsos, aš nebijau

vesti jusų ir todėl vedžiau. O jus? Ką jus pasidarėt sau? Jūs tiktaiėjote ir nemokėjote sulaikyt drąsos ilgesnei kelionei. Jūs tiktai sekėte mane, kaip avių banda.

Bet šitie žodžiai dar daugiau juos suerzino. „Tu mirsi, mirsi!“ kaukė jie. O giria vis gaudė, pritardama jų klyksmams, žaibai sklaidė tamsybes. Danko žiūrėjo į tuos, dėl kurių tiek vargo padėjo, ir matė, kad tapo jie žvėriais. Daug žmonių stovėjo aplink jo, bet ant jų veidų negalima buvo nieko pasergėti, kaip tik piktumą, jokie augštesni jausmai, matomai, nesujudino jų širdžių, ir nebesitikėjo Danko nuo jų mylistos. Tada pakilo jo širdij rūstybė, bet iš gailesčio dėl tų žmonių jos ugnis tuoj užgeso. Jis mylėjo savo žmones ir bijojo, kad be jo jie pražus. Ir užsidegė jo širdis šviesia didžio troškimo ugnimi gelbėti juos ir išvesti ant gero kelio, ir jo akyse atsispindėjo šios galingos ugnies spinduliai. Jie gi, pasergėję tai, sprendė, kad jis įniršo, todėl teip skaisčiai sužibėjo jo akis, ir, kaip vilkai, prisirengė jie prie kovos, tikėdamies, kad su juo reiks grumties, — apsiautė jį ankštesniu ratu, idant lengviau būtų sugaut ir užmušti Danko. Jis gi tuoj suprato jų nedorą užmanymą, dar skaisčiau suliepsnojo jo širdis, nes tas užmanymas pagimdė joje nuliudimą. — O giria vis šniokštė vis traukė savo rūšią dainą, griaustinis griaudė, lietus lijo. „Ką padarysiu aš žmonėms?“ balsiau perkūnijos suskambėjo Danko balsas... Ir staigu jis perplėšė savo rankomis krūtinę, išrovė išten savo širdį ir iškėlė ją augščiau galvos. Ji gi liepsnojo skaisčiau saulės, ir visa giria, apšviesta šituo didelės žmonių meilės žibiniu, nutilo, o drebanti tamsybė krito į supuvusius pelkės nasrus. Žmonės gi nusistebėję stovėjo, it iš akmens. „Einame!“ suriko Danko ir puolė pirmyn, augštai turėdamas liepsnojančią širdį ir apšviezdamas ją kelią žmonėms. Kaip užžavėti, žingeidumu apimti, sekė jį žmonės. — Giria vėl sušlamėjo, su pasistebėjimu linguodama viršūnes, bet jos užimo negalima buvo girdėti dėlei didelio bėgančiųjų minių trypymo. Visi bėgo greitai ir drąsiai, išmeigę akis į stebuklingai liepsnojančią širdį. Dabar jie žuvo be vaitojimo ir ašarų. O Danko vis buvo pryšakyj, o jo širdis vis liepsnojo šviesia ugnimi. Bet štai medžiai staigu prasiskleidė ir tylūs ir rūstūs paliko užpakaly, o Danko ir visus žmones apsiaubė saulės spinduliai ir grynas, praplautas lietumi oras. Audra paliko toli užpakaly, o čia

spindėjo saulė, dūsavo tyras, — vandens lašai ant žolės blizgėjo kaip deimantai ir upė žibėjo kaip auksas... Buvo vakaras, saulė leidosi ant pailsio ir nuo jos spindulių upė rodėsi raudona, kaip tas kraujas, kur srovėmis bėgo iš pažeistos Danko krūtinės. Žvilgterėjo į platų tyrą puikus mirštantis drąsuolis Danko, linksmi žiūrėjo jis į liuosą kraštą ir linksmi prasijuokė. Antgalo krito ir mirė. Tyliai sušnibždėjo iš nusistebėjimo medžiai, likusieji užpakaly, ir žolė, sumirkyta Danko krauju, pritarrė jiems. Žmonės, linksmi ir pilni vilties, nepasergėjo jaunikaičio mirus ir nematė, kad greta jo lavono tebedega drąsi jo širdis. Tik vienas atsargus žmogus pasergėjo tai ir, kažko bijodamos, primynė su koja puikią širdį... Ir ji, subirusi kibirkštimis, užgeso —

Štai iškur mėlinos kibirkštis, kurios prieš audrą pasirodo tyruose. —
Vertė *Vikings*.

Rūpinkimės jaunąja karta!

Kur tiktai pažvelgsi, į koki-nors Lietuvos kampą, ar tai sodžių, ar miestą, niekur nieko geresnio nepasergėsi, kaip tik beturčio skriaudas, prispaudimą ir ašaras.

Visur žmonės despoto retėžiais suvaržyti, visur turi jo jungą vilkti.

Teip, žemės sklypelio savininkas, apkrautas begaliniais mokesčiais ir nėkaip negalėdams prisotint nesuskaitomų savo valdininkų, negali nė valandos liuosai atsikvėpti, ir jo padėjimas kas kartą eina blogyn. Toliaus, sodžiaus darbininkas, uždardams pas tuos pačius nuvargintus savininkus, vėleik vos tegali užsidirbti sau sunkiam pramitimui ir da iš savo sunkaus uždarbio dalį turi išmokėti vyresnybei: visokioms akčyžėms, už visokius pirkinius.

Gyvenantieji miestuose teip-pat nemažiau vargsta. Ir ten darbininkai, bado prispirti, per dienas pusalkani kankinasi po pabirkus, valdžios sėbrų (kapitalistų) išnaudojami, kur reikia išdirbti ilgas valandas sunkaus darbo už mažą užmokesnį.

Kur tik pažvelgsi, niekur nėra lygybės — teisybės, kur tik pasiklausysi, visur verksmas, aimanavimai.

Tokios neteisybės ir toksai žemesniosios žmonių luomos prispaudimasisiplotino šią gadinę kuone po visas šalis. Bet dėlėi tokių

neteisybių nukenčia dar labiau ta tauta, kuri turi išplėstas visas prigimtas savo tiesas. Prie tokių tai nelamingų tautų priguli ir mūsų tėvynė — Lietuva.

Todėlei, atjauzdami savo vargus, savo nelaimingą padėjimą, turime jieskoties įrankio, kuriuo greičiau galėtume ištaisyti sau kelią į geresnę ateitį, nes gyvenimas šiandieninėse sąlygose nė vienam iš mūsų nėra malonus, ir kiekvienas gal greičiau norėtų numesti tą sunkų jungą nuo savo sprando. Bet kaip tą jungą nusikratyti?

Nuo galingo sosto tos malonės nesusilauksim, kad kada-nors mus atliuosuotų iš gero noro. Priešingai, da kas kartą vis labiau jis varžo mus visokiais savo pančiais.

Ginklu da vėleik neiškovosi nieko, pakol mus spėkos menkos. — Ir kokio tada įrankio mes turime griebties?

Reikia, broliai, mums vienybės, reikia geriau atjausti viens-kito vargus ir sujungtomis spėkomis, visiems rūpinties savo gerove, nelaukiant kieno malonės. Tada tik tepasieksim savo pageidaujamo tikslo, kada pražydės tarp mūsų brolių meilė, kada visi įgysim vienokią mintį ir krūtinėj tvaksės vienodas jausmas, kada prapuls tarp mūsų neapykantos, judošystės jausmai ir kiti blogi įpratimai.

Bet toks meilės-vienybės ryšys tegali mus sujungti tik per apšvietimą, kada, atsibudę iš ilgaus miego, pražiūrėsime atviromis akimis.

Tiktai vėl nelaimė, kad įvairios kliūtys pastoja kelią propagandai, kurią tarp ko kito ypačiai kliudo ir senesnioji mūsų karta. Jos nuo seno aptemdintas protas ir sustingę jausmai nebeprileidžia plėtoties šviesos spinduliams. Vieni bijosi nusidėti vyresnybei, kuri už žmoniško gyvenimo norą grūmoja kalėjimu, kitus tamsybėje slėgia visokie kunigų draudimai, kurie apšvietimą dažnai maišo su pragaro nuodais. Ir pagalios kas biaužiausia, atsiranda da ir tokių, kurie, vieton stoti su priešu į kovą reikalauti savo tiesų, garbina valdžią ir gerinasi jai.

Ne nuo vieno tenka išgirsti, kaip skundžiasi kartais atsižvelgęs į savo praeitį, kada priverstinai turėjo nudirbti ponams laukus, kada už mažą prasikaltimą buvo rykštėmis pliektas ir t. t. Atsiminės baudžiąvą džiaugiasi nusikratęs ją... Bet vargšas to nesupranta, kad ir šiandien savo pūsletomis rankomis tą pačią baudžiąvą turi atlikti, atiduodams paskutinį, sunkiai uždirbtą, skatiką savo išnaudotojams.

Užtat nenuostabu, kad tokie žmonės nebelengva perlaužti į gerąją pusę; jų protas netikusių gyvenimo sąlygų apsilpnintas — ir jie labiaus savo gyvenime panašūs į laukinius gyventojas... Valdžios kamanomis suvaržyti, nebejaucia, kas jiems kailį pliekia, ir dar labiaus yra persitikrinę, kad toksai jų vargas paties prilikimo paskirtas.

Ir norint pagerinti savo gyvenimo sąlygas ir prirengti dirvą naujoms reformoms, turi tapti vienu iš svarbiausių mūsų uždavinių dabar — doras išauklėjimas jaunosios kartos, mūsų kūdikių, kuriais mes ypačiai privalome pasirūpinti. Nes tada žmogui lengviausiai galima išplėtoti protą ir sužadint gerus jausmus, kuomet dar jo protas palankus, jo jausmai jauni.

Nebelaikas jau tai daryti, kuomet jis pasenęs, pavargęs, gyvenimo sulaužytas, be energijos, be vilties, be drąsos krūtinėje...

Todėlėi pirmutinė tėvų pareiga turi būti: aprūpint savo kūdikius mokslu, pasėti jų jaunoj krūtinėj gryną doros sėklą ir parodyti gerą kelią, vedantį į laimingesnę ateitį. Turtingesnieji, kurie turi didesnę išteklių, privalo duoti vaikams augštesnį mokslą, kad įgiję augštesnę mokslo spėką galėtų šviesti savo brolius. Išduodami skatiką mokslui, atneš jie naudą ne tik saviems vaikams, bet ir visai tautai. Kurių gi materijališkos spėkos menkos, negali duot augštesnio mokslo, tokiems bus geriausia mokykla naminė. Tokiems reikia patiems rūpinties kuo-geriausiai išmokyti rašyt ir skaityt, reikia iš mažens skatinti vaikus prie skaitymo naudingų knygų ir laikraščių, nepraleidžiant dovanai tam prieinamiausio laiko. Negalint patiems išmokinti, reikia pasamdyt tam tikrus protingus ir dorus mokintojus. Ir be abejonės, toksai mokslas atneš didesnę naudą, negu valdžios įsteigtose mokyklose, kur tik dažniausiai sugadina jaunas širdis, užkrėdami maskolišku raugu, ir išmokina garbint „carą“ su visais „carukais“.

Bet kas ir to nežino, jog kur tėvai patįs įmigę amžinu miegu, ten ir vaikus jie lygius sau teišauginą. Tokie tėvai dažnai tampa patįs savo kūdikių išnaudotojais, kadangi nesirūpina jų laime ir gerove, bet vos tik paaugus tuoj stengiasi traukti iš jų savo tik naudą.

Todėlėi, apsvarsčius visa, aišku pasidaro, jog jaunosios kartos, vaikų, švietimu privalo pirmų-pirmiausiai pasirūpinti apšvietesnieji ir suprantantieji jau to dalyko svarbumą.

Pirmiausia, reikalinga tokių lietuvių, kurie galėtų pasišvesti slapčiam vaikų mokymui sodžiuose. Užsiimant mokymu, nuo turtingesniųjų galima pareikalauti užmokesnies; bet nuo tokių, kurie ar tai dėl neišteklaus, ar dėl savo tamsumo laiko mokslą už nereikalingą ir sunku jiems tam tikslui išleisti skatiką, — visiškai nereikėtų reikalauti atlyginimo. Žinoma, jog dovanai dirbti negalima, nes kiekvienam reikia gyventi. Todėl tokius reikia kitiems kiek galint paremti. Tikiuosi, jog nė vienas, kuriam rūpi savo tautos labas, nuo to nesisąlįs. Nes kaip atsiranda daugelis jautrios širdies tautiečių, nuo kurių plaukia aukos į prikimštus mūsų broliams kalėjimus, taip gal atsiras nė vienas, kurs parems ir šitą svarbų reikalą, gelbėdamas iš vergystės pančių augančiąją kartą.

Tokių tai būdu apsilankydami šviesos spinduliai prablaivys orą tamsioj, užniauktoj padangėj, kur užtekėjusi naujos gadinės saulė prašalys tamsybės šešėlį ir išves į aikštę visas priešų nedorybes.

Teip išauklėta naujoji karta sutvers naują stiprių kareivių armiją ir sujungtomis spėkomis atkels seniai žudomą tautą ir iškovos sau prigulinčias tiesas.

Vijūnas.

Biaurus žmonės.

Rusiškai parašė Antanas Čechov.

Širėjėv, vidutiniškai pasiturintis ūkininkas, stovėjo kampe ties varinį praustuvą ir plovė rankas. Dabar, kaip ir visuomet, buvo murknus, paniuręs, užsirūpinęs, barzda nešukuota.

— Na, tai ir oras! — kalbėjo: — Tai ne oras, tik Dievo bausmė. Lietus vėl ėmė lyti!

Jis murmėjo, o visa šeimyna sėdėjo už stalo ir laukė jo nuplaunant rankas, kad pradėtų pietauti. Jo žmona, sūnus studentas Petras, vyresnioji duktė Barbora ir dar trejetas mažų vaikų — visi jau gerą valandą sėdi už stalo ir laukia. Vaikai — Kástukas, Jonukas ir Andrius — juodi, išsitepę, susivėlusiais, seniai, matyt, bekirptais ant galvų plaukais, — nekantriai traukinėjo kėdėmis, o vyresnieji nė judėte nesijudino, tartum jiems visvien — ar valgyti ar laukti. Širėjėv, lyg norėdamas iširti jų kantrybę, neskubotai nusišluostė rankas, išlėto pasimeldė ir išlengva atsisėdo už stalo. Tuojaus padavė barščius.

Iš oro girdėjos kirvių puškėjimas (Širėjėv statydinosi naują daržinę), skardus darbininko Tado juokas ir pikto kalakuto šuldubuldu. Langan tiško reti, bet dideli lietaus lašai.

Studentas Petras, akiniuotas, truputį kuprotas vaikiną, valgė, karts nuo karto vis dirsteldamas į motiną. Kelis sykius buvo jau besirengias padėti šaukštą, atsikosėdavo net, norėdamas prakalbėti į tėvą, bet, geriaus į jį pažiūrėjęs, vėl ėmė valgyti. Pagaliaus, vos padavus košę, studentas drąsiai atsikosėjo ir pratarė:

— Man šiandien vakariniu traukiniu reikia važiuoti Maskvon. Seniai jau laikas, aš ir teip jau dvi savaitis pragaišinau.

— Na, tai ir važiuok sau sveikas — sutiko Širėjėv: — ko čia tau laukti. Imk ir važiuok su Ponu Dievu.

Visi ant valandėlės nutilo.

— Jam pinigų reikia kelionei, — tykiu balsu pratarė motina.

— Kiek jų tau reikia? — užklausė tėvas.

— Bilietui nusipirkti iki Maskvos 11 rub. 42 kap.

— Ak, tie pinigai, pinigai! — ėmė dūsauti Širėjėv: jis visuomet dūsaudavo matydamas pinigus, net ir gaudamas juos: — Te, 12 rub., nuo jų liks, tai tau kelionėje pritiks.

— Ačiū.

Valandėlę patylėjęs studentas vėl tarė:

— Pernai aš negreit tegavau lekciją. Nežinau, kaip bus šimet, bet turbūt neveikiau surasiu uždarbį. Taigi prašyčiau duoti 15 rub. pietums ir kambariui nusišamdyti.

Širėjėv pamąstęs kiek ir sunkiai atsidadėjęs:

— Pakaks tau ir 10 rub., — tarė: — te, imk.

Studentas vėl padėkavojo. Reikėtų dar pinigų drabužiams pasisiūdinti, profesoriams už tiesą klausyti jų lekcijas, knygoms nusipirkti, bet pažiūrėjęs į tėvą nusprendė daugiaus nebeprašyti. Bet motina, kaip ir visos motinos, neprisilaikydama jokios politikos ir nemėgdama ilgai ko svarstyti, neiškentė nepridūrusi:

— Duotumei, tėvai, kokius 6 rub. batams nusipirkti. Pats tik pažiūrėk, kaip jis gal važiuoti su tokiais batais: vieni lopai ir tie patys krinta.

— Lai pasiima mano senuosius batus. Jie kuone visiškai dar nauji.

— Nors kelinėms nusipirkti duotumei, į jį net gėda pažiūrėti.

Po tų žodžių staiga persimainė Širėjėvo veidas, — ženklas neišvengtinai būsiančios audros, kurios bijojo visa šeimyna. Striukas, bet storas Širėjėvo kaklas staiga paraudonavo, raudonumas perėjo į ausis, nuo ausų į skruostus ir, pagaliaus, visą jo veidą apėmė raudonumas. Pasijudino, atsegė marškinių apykaklę, kad pertrošku nebūtų. Matyties, jisai kovojo su jausmu, kuris visą jį apėmė. Užstojo tylą. Vaikai sulaikė kvėpavimą, motina gi, lyg nesuprazdama kas daros su jos vyru, tęsė toliaus:

— Gi jis jau nemažas, jam gėda pusnuogiam vaikščioti.

Širėjėv tik šoko staiga, iš visos galios metė mašną ant stalo, iš torieliaus net išmetė duonos riekę. Ant jo veido aiškiai žibėjo piktumas, apmauda, godulystė — viskas sykiu.

— Imkit viską! — suriko nesavo balsu: — imkit, plėškit, smaukit!

Šoko nuo stalo, susiėmė galvą ir ėmė protėkinas vaikščioti po kambarį.

— Atimkit viską, lig paskutinio siūlelio — rėkė jis: — viską atimkit, plėškit, už gerklės smaukit!

Studentas paraudonavo ir nuleido akis; jis nebegalėjo daugiau valgyti. Motina, per dvidešimt penkis metus dar neapsipratusi su bauriu vyro būdu, lyg sumažėjo, ūmai susitraukė ir pradėjo patyliais ką-tę kalbėti savo išsiteisinimui. Ant jos išbalusio ir sudžiūvusio veido pasirodė nusistebėjimas ir išgąstis. Vaikai ir vyresnioji duktė Barbora, su išbliškusiu ir negražiu veidu, penkiolikos ar šešiolikos metų mergaitė, padėjo šaukštą ant stalo ir lyg apmirė. Širėjėv vis daugiau ir daugiau dūko, keikė vis bauriau ir bauriau, pagaliaus prišokęs prie stalo ėmė kratyti iš mašnos pinigus.

— Imkite! — murmėjo, drebėdamas visu kūnu: — Viską suvalgėt, išgėrėt, tai te, imkit ir pinigus. Nieko man nereikia! Siūdinkitės batus, mundirus!

Studentas išbalė ir pasikėlė.

— Tetuš, paklausyk! — pradėjo užduzdamas.

— Tylėk! — sušuko ant jo tėvas ir teip balsiai, jog tam akiniai nukrito nuo nosies.

— Pirmiaus aš galėdavau iškentėti panašias scenas, bet dabar aš atpratau. Suprantate, aš atpratau.

— Nutilk! — šuktelejo tėvas, sutrypęs kojomis: — Tu turi klausyti, ką aš sakau! Ką aš noriu, tą ir kalbu, o tau

tylėt. Tavo metuose aš pinigų uždirbdavau, o tu, pasiutkaili, ar žinai, kiek aš ant tavęs išleidžiu. Aš tave išvarysiu, dykaduoni!

— Tėvai, — prašnibždėjo motina, ir pirštai jai mešlungiškai sudrebėjo: — gi jis... gi Petrelis...

— Tylėk! — šuktelejo ir ant jos Širėjėv, ašaros net pasirodė jam iš piktumo.

— Tai tu juos išlepinai! Tu, tu visame kalta! Jis mūsų negerbia, Dievui nesimeldžia, pinigų neuždirbinėja. Jūsų dešimts, o aš vienas! Iš namų aš jus išvarysiu!

Duktė Barbora, išmeigusi akis, ilgai žiūrėjo į motiną, paskui dilbterėjo į langą, pabalo ir balsiai surikus atsilošė ant kėdės. Tėvas mostelejo ranka, spiovė ir išbėgo laukan. Tuo paprastai ir baigdavos panašios scenos, kurios neretai atsitikdavo pas Širėjėvus. Bet čia, kaip nelaimei, studentą Petrą apėmė nenuveikiamas piktumas. Jis buvo teip-pat karštas, kaip ir jo tėvas. Išbalęs, kumstis sugniaužęs, prisiartinio jis prie motinos, ir, kiek galėdamas balsiau, ištare: „Man šlykštų, baurų šitokie išmetinėjimai. Nieko man nuo jūsų nereikia. Nieko! Veikiau badu stipsiu, negu nuo jūsų ką paprašyčiau. Imkite savo praieiktus pinigus, imkite!“

Motina -vargšė prisiglaudė tik prie sienos ir mėšlungiškai ėmė musoti rankomis, tartum prieš ją stovėjo ne sūnus, bet lyg šmėkla kokia. „Ko gi aš kalta“, ir pradėjo verkti: „ko gi?“ Sūnus, lyginai kaip ir tėvas, mostelėjo ranka ir išbėgo laukan.

Širėjėvų namai buvo viensėdyj, toli nuo kitų, aplinkui net penkių varstų atstume buvo matyties vien plynas tyras, pakraščiais jaunų ažuolų ir alksnių apaugęs. Maža ir sekli upelė sriuveno per šitąjį tyrą, skirdama jį į dvi dali. Aplinkui gyvenamųjų namų riogsojo arti kits-kito pastatyti: klojimas, svirnas, kūtės ir daržinės, tverdami tokiu būdu, ir tvorai nėsant, didelį kiemą, kur ramiai galėjo vaikščioti ir vištos ir kiaulės.

Išėjęs iš namų, studentas Petras pasuko stačiai į laukus. Oras buvo šaltas, ir rudens drėgnumas jau davėsi gerai pažinti. Kelias šlapias, purvinas, kur-ne-kur liugnos riogsojo, o pageltonavusios žolės tarytum sakyte sakė, jog arti jau ruduo, šaltas, liūdnas ir tamsus. Nuo kelio, iš kairės pusės, riogsojo nuliūdęs daržas, kuriame buvo pajuodavusios, nukrypusiomis galvomis saulažolės. „Gerai būtų pėsčiam nueiti Maskvon“, mąstė Petras: „nueiti teip, kaip esu — be kepurės, su suplyšusiais

batais, be skatiko kišenėj. Nė šimto varstų gal nepraeisiu ir prisivis iš užpakalio tėvas persigandęs, prašys grįžti, priimti pinigų, bet aš nė nepažiūrėsiu į jį, tik eisiu ir eisiu. Nuogi miškai mainysis liūdnamis laukais, laukai miškais; žemė veik liks balta nuo pirmojo sniego ir upeliai prisidengs ledu. Kur-tę apie Kurską ar Sėrpuchovą pakrisiu nuvargęs ir mirsiu iš bado ir šalčio. Užeis kas-nors mano lavoną ir laikraščiuose atsiras žinios, jog tų ir tų, toks ir toks studentas badu miręs“ . . . Baltas šuo purvina uodega, belakstydamas po daržą ir ko tų jieškodamas, pažiūrėjo į jį ir ėmė užpakalį sekti. Studentas vis ėjo ir mąstė apie mirtį, apie savųjų nuliūdimą, apie tėvo sąžinės graužimą, o jo karšta vaidentuvė piešė įvairių - įvairiausių, galimus kelionėj, atsitikimus: tai gražias aki veriančias vietas, tai baisias naktis, netikėtus susitikimus; tai vėl įsiveizdina atlaiduosna einančių bobų krūvą, girioj grintelę su vienu langeliu, kurs šviesiai žiba apytamsiuose, o jis patsai stovįs prieš langelį ir prašas nakvynės — jį įleidžia, tik staiga matas piktadarius. Arba: esąs dideliuose dvarponių namuose; tų patyrę, kas jis, girdo jį ir valgydina, skambina jam fortepijoną, su noru klausos jo besiguodžiant — ir tų, pagaliaus, įsimyli į jį graži šeimininkų duktė.

Paskendęs šitokiose mintyse, ėjo vis pirmyn ir pirmyn jaunasis Širėjėv, užsirūpinęs ir nuliūdęs. Toli-toli pryšakyje, ant margo dangaus skliauto, juodavo karčemelė, o dar toliaus, ant paties horizonto, buvo matyties kalnelis — tai gelžkelio stotis. Šitas kalnelis priminė jam ryšį tarp vietos, ant kurios jis dabar buvo, ir tarp Maskvos, kur gatvės, šviesiai žiburiais apšviestos, kur nepaliaunamas karėtų bildėsų, kur lekeijos skaitomos. Ir vos nepravirko jaunasis Širėjėv iš nuliūdimo ir nekantrumo. Ši prakilni prigimtis su jos amžina tvarka ir neapsakoma gražybe, ši grabinė aplinkui tyla, amžinai įkylėjo jam.

— Saugokis! — šuktelėjo kažik-ka užpakalį tvirtu balsu, — ir pro šalį pravažiavo puikoj brikoj pažįstama studentui seniukė - dvarponė. Studentas pusiaušypsa pasisveikino, — ir tuojaus jam pačiam pasidarė pikta už šitą prasišypsojimą: iškur galėjo atsirasti šitas linksnumas, kuomet tuo tarpu buvo nuliūdimo ir neapykantos prislėgtas. Ir mąstė studentas, kad turbūt pats prigimimas padirba žmogų melagium, idant ir sunkiausiose valandose mokėtų paslėpti nuo svetimų akių savo gušto

slėpinius, kaip tai daro lapė ar antis. Kiekvienoj šeimynoj esti ypatingos linksmybės ir nuliūdimai, — nors ir labai jie būtų dideli, nepamatys jų nereikalinga akis. Nors ir šita dvarponė, ką-tik pravažiavusi, — jos tėvas pusę savo amžiaus kentėjo dėlei carų Mikalojaus rūstybės, vyras liko išvartytas katorgon, iš ketverto sūnų nieks, taip sakant, neišėjo į žmones. Iš to jau galima suprasti, kiek baisių scenų turėjo ji perkentėti, kiek ašarų pralieti, — tuo tarpu gi senė išrodė pakakinta, laiminga, ant studento prasišypsojimo atsakė teipgi prasišypsojimu. Atminė studentas savo draugus, kurie jam užklausus nenoriai apsakinėdavo apie savo šeimynas, atsiminė ir savo motiną, kuri visuomet meluodavo, jei atsitikdavo jai kalbėti apie vyrą ar vaikus...

Iki nesutemo gerai, vaikščiojo jaunasis Širėjėv toli nuo namų, ir mintis viena už kitos liūdnesnės ir sunkesnės skverbėsi galvon. Lietuvui pradėjus lyti pasuko ant namų. Grįždamas namo nutarė būtinai pakalbėti su tėvu ir nors sykį išaiškinti jam, jog su juo sunku ir baugu gyventi. Namuose buvo tylu. Šaliniam kambaryj už lentų sienos gulėjo sesuo Barbora ir, galvai smarkiai sopant, vaitojo. Motina sėdėjo prie jos ant skryniukės ir lopė kelines, o jos veidas reiškė nusistebėjimą ir kaltumą. Tėvas prieidavo pažiūrėti tai pro vieną, tai pro kitą langą ir dėlei blogo oro raukėsi. Iš jo eisenos, iš kosėjimo ir net iš pakaušio galima buvo pasergėti, jog jis jautėsi kaltas.

— Tai tu šiandien nevažiuoji? — užklausė.

Studentui pasidarė gaila jo, bet veikiausiai nustūmęs šalin šį jausmą, pratarė:

— Paklausk... man reikia rimtai pakalbėti su Tamsta.... Aš visuomet Tamstą gerbiau ir... ir nėkuomet nedrįsau kalbėti panašiu būdu, bet Tamstos pasiūlymas... paskutinis atsitikimas...

Tėvas žiūrėjo į langą ir tylėjo. Studentas, lyg norėdamas surasti žodžius, pasitrynė kaktą ir drebančiu balsu tęsė:

— Nebuvo pietų, nė arbatos, kad nepakeltumei riksmo... Kiekvienas Tamstos duonos kąsnis visiems gurkso gerklės gale, nes prikaišiojimai dėlei duonos kąsnio esti kuo-biauriausi. Tamsta nors ir tėvas, bet nieks: nė Dievas, nė prigimtis — nesuteikė Tamstai tiesos, taip sunkiai skriausti ir niekinti silpnesnius. Motina nužeminta, paniekinta, sesuo vėl it nebylė kokia tur tylėti ir drebėti, o aš...

— Ne tau mane mokyti! — tarė tėvas.

— Ne, man. Iš manęs gali tyčioties, kiek tik nori, bet motinos nejudink. Aš nepavelsysiu taip skriausti ir niekinti jos. Studentas debterėjo rūšiomis akimis į tėvą.

— Esi išlepintas, nieks Tamstai nesipriešino. Prieš Tamstą visi drebėjo, tylėjo it nebyli, o dabar bus tam galas. Esi prastas, nemokytas žmogus, esi stačiabrukis, ar supranti? stačiabrukis bjaurus žmogus! Ir muzikai Tamstos nekenčia.

Daugiaus studentas nebegalėjo kalbėti, tik atskirus teiskdavo žodžius. Tėvas klausėsi ir tylėjo, lyg apsvaigintas, tik staiga jo kaklas paraudonavo, raudonumas priėjo prie veido, ir jis pasijudino.

— Nutilk! — šuktelėjo tik.

— Gerai! — nesiliovė studentas: — netinka išgirsti teisybę? Gerai, tai rėk gi, rėk gi!

— Nutilk, sakau! — vėl sušuko tėvas.

Tarp durų pasirodė motina, išbalusi, su nusistebėjimu ant veido; norėjo ką pasakyti, bet negalėjo, tik pirštais mėšlungiškai judino.

— Tai tu tame kalta! — šuktelėjo vyras: — tu ji taip išauklėjai!

— Aš nebegyvėsiu tuose namuose! — suriko studentas, atsigręžęs į motiną ir su neapykanta į ją žiūrėdamas. Duktė Barbora sukliko už lentų sienos ir balsiai pravirko. Tėvas mojo ranka ir išbėgo laukan. Studentas nuėjo savo kambarin ir patyloms atsigulė. Iki pačiam pusiaunakčiui gulėjo jis nesijudindamas ir nė sykio nepravėręs akių. Nė neapykantos, nė gėdos jis jau nebejautė, tik neaiškus koks skausmas slėgė jo dūšią. Nebekaltino tėvo, nebesigailėjo motinos, nebesikankino susikrimtimais, suprantama jam buvo, jog visi namuose tą-pat dabar atjaučia, o kas kaltas, kas daugiau kenčia, kas mažiaus, Dievas tik nežino. Vidunaktyje jis pažadino darbininką, liepė pakinkyti arklių penktai valandai išmušus nuvažiuoti ant stoties, nusitaisė, užsiklojo, bet užmigti negalėjo. Jautė, kad ir tėvas nemigo, tik sunkiai dūsavo, prieidamas tai prie vieno lango, tai prie kito. Nemigo nieks, visi kalbėjosi pašnabždoms. Motina du sykiu priėjo prie jo lovos, vis su ta pačia ant veido išreiška, ilgai žegnojo jį, kelis sykius nerviškai krūpteldama. Penktoį valandą studentas meiliai atsisveikino su visais, apsiverkė net. Tėvas pro tėvo kambario šali žvilgtėrėjo pro atviras duris. Tėvas apsisėdęs, matyt, dar nebuvo atsigulęs, stovėjo prie lango ir užsimas baldė pirštais į stiklą.

— Sudiev, aš išvažiuoju — tarė sūnus.

— Sudiev, pinigai ant apvaliojo stalo — atsakė tėvas neatsigręžęs į sūnų.

Važiuojant ant stoties lijo šaltas, šlykštus lietus. Saula-
žolės dar žemiau nulenkė galvas ir žolė išrodė tamsesnė.

Vertė V. Piktasis.

Kaime.

Vaizdelis.

Išaušo pavasaris. Saulelė, slinkdama per dangų, rodė kaimų žmonėms gana linksmą veidą, bet šie vis nelinksmi, tarsi kuo nepakakinti. Ko jiems stoksta? Kodėl jie nuliūdę? —

— Ką tu čia būsi linksmas, kad iš visų pusių vargai, nelaimės ir prispaudimai! — šneka kaimietis. — Štai mokesčių ateina laikas, reikės užmokėti, o tu čia nors perplyšk, kapeikos nėra iš ko sudaryti. Da ir duonos šimet reikės pirkti, — skundžiasi — šiandien šit paskutinę pakepėme, o kur da rugia-piūtis. Nieks gerai neuždera, o kad ir užderėtų, nėra kas par-duoti, patiems reikia misti, negriauši gi tos juodos žemės.

* * *

Saulutė šviečia linksmi ir maloniai. Vėjelis mažas, medžių lapeliai, ką-tik išsprogę, vos tik kruta. Upelis palengvėli sriu-vena. Laukai sausi; iš-po akėčių, velėnas draskančių, smarkiai dulksta. Du kaimynu, susistojusiu lauke ant ežės, šnekasi:

— Tai tu, Antanai, da bent dailios žemės turi. Dėlko ne-sėji, nes paskui suvėluosi?

— Ką, meldžiamas, ar pelenais sėsi, kad sėklos neištenka, o pirties nėra už ką.

— Skolytum, o sėtum, tik dykos žemės negalima laikyti, mokesčiai už ją juk reikia mokėti.

— Skolyk dabar, brolyti, kur skolinęs. Berkus siūlo gana, bet ant dvigubo iki rudens, o kas-žin, iš tos varpatynės ar gausi sėklą, ar ne. Sako, kad šimet vėl bus lytingas metas; gal visai paskęsti, tai da pridėti reiktų, o iškur imsi?

— Kam apleidai grovius? Kaip tavo tėvelis gyveno, kai čia puikiai viskas užderėdavo, lig juostos būdavo!

— Taigi, tėvelis gyveno, tai skolos neturėjo, o dabar, ane skolininkai gali sudraskyti.

— Tad, kaimyne, nereikėjo tų skolų teip daug prisidaryti, mat dabar vargas.

— Dalios tėvelis didelės neužrašė, pinigai nėra iš ko padaryti, pirkti viskas brangu, parduosi pigiai . . . Trioba mokėta 50 rub., o dabar 300—500 rublių; gyvuliai silpni, įrankiai prasti.

— Tai parduok viską, o imkis ko kito. . .

— O, mielas, būčiau seniai pardavęs, bet man tai gimtinė jak žemė, prie jos pripratau, su ja persiskirti negaliu, nors ir vargstu, bet vis ant savo žemės gabalo. . .

— Tai nors tiek.

Ir abudu, galvas nuleidusiu, akis į rusvą laukų žemę idūrusiu, ilgai užsimąščiusiu stovėjo. . . *Liepukas.*

Sraigė ir radastas.

Pasaka.

Aplink sodną augo lazdynai. Toliau už jų — laukai ir pievos, apspitusios ganomais galvijais.

Viduje sodo žydėjo radastas.

Prie jo ant žemės gulėjo sraigė. Kaušelis buvo jos pilnas.

— Duokit man tik laiko! Palaukit! — sakė sraigė — ir aš atnešiu didesnę naudą, negu radastai, lazdynai ir karvės.

— Tikiuos — tarė radastas, kreipdamas prie jos, ir paklausė: — kada tai bus?

— Man ir nerūpi — atsakė sraigė.

Ant kitų metų sraigė vėl gulėjo ant tos pačios vietos, radastas gi leido pumpurus ir žiedus.

Sraigė, truputį išlindusi iš savo namelių, pakraipė rageliais ir vėl pasislėpė.

— Kaip matau, aplinkui tas-pat. Radastas kaip žydėjo, teip ir žydi — nieko ypatingo!

Vėl vasara praslinko. Praslinko ir ruduo. Radastas žydėjo, kolei oras neatšalo.

Sraigė pasislėpė žemėse.

Žiemai praslinkus, pavasariui atėjus, pražyodus radastų kerui, išlindo ir sraigė.

— Tai jau pasenai — sakė ji radastui pasijuokdama. — Davei pasauliui viską ir kokia iš to tau nauda? Nieko nėra

padaręs savo dvasios išsiplėtojimui. Ir kas dabar iš tavęs — netrukus liksi sausa lazda.

— Baugini mane — tarė radastas — aš gi apie tai nė nematau.

— Teip, nemanai; gal dar nepasiklausei savęs, kam žydi?

— Ne, — atsakė radastas — aš žydžiu iš džiaugsmo. Kitaip ir gyventi negalėčiau.

Saulelė švietė ir šildė, vėjelis vėsino, gėriau rasą ir lietu — gyvenau. Spėka kėlėsi į manę iš žemės, spėka plaukė ir iš augšto nuo saulės — buvau laimingas ir dėlto žydėjau. Kitaip negalėčiau, nemokėčiau. . . .

— Malonus gyvenimas — tarė šypsodama sraigė.

— Žinoma, malonus! — atsakė užgautas jos šypsojimu radastas — Turiu bent truputį atsimokėti, nes daug esu nuo prigimties gavęs, bet jums ji daug daugiau davusi.

— Tai kas! — atkirto sraigė — man nerūpi pasaulis. Kam jis man reikalingas. Užtenka to, ką turiu, man daugiau nė nereikia.

— Pasakyki, — tarė ramiai radastas — ar mums nepridera čia ant žemės atiduoti kitiems viską, ką turime geresnio, viską, ką galime? — Iš tikro, aš davinėčiau tik žiedus; o tu gi ką esi davusi, daugiau už mane apdovanota?

— Ką aš daviau? Aš spiauju ant viso ko! Pasaulis nieko nevertas! — Jei tau tinka, gali leisti žiedus; daugiau nieko ir padaryti negalėtumei. Te lazdynai duoda riešutus, karvės pieną, tepeni, ką nori. Aš nekvailas kitiems duoti. Yra kuo rūpinties?

Tą pasakiusi užsidarė savo nameliuose.

— Liūdna! — atsidūso radastų kelmas. —

— Kad ir norėčiau, negalėčiau teip užsidaryti. Leidžiu pumpurus — turbūt jau toks mano prilikimas. Mano žiedų lapelius vėjas išnešioja į visas šalis. . . .

Bet man teko matyti, kaip vieną iš tų mano lapelių išidėjo į maldaknygę puikioji ponija, antrą prispaudė jauna mergaitė prie širdies, trečią bučiavo kūdikis raudonomis savo lūpelėmis. Ir man buvo malonu — labai malonu. Tai visi gyvenimo atminimai! Radastų keras vis žydėjo — sraigė gi, po juo gulėdama, vėsinos savo kaušelyje. Jai nerūpėjo pasaulis, spiovė į jį. . . .

Daugeliui metų praslinkus, sraigė pavirto žeme — radasto lapelis nubluko ponios maldaknygėje.

Bet darže augo nauji radastų kerai ir gulėjo jaunos sraigės.

Ir jaunos sraigės spiaudė į pasaulį slėpdamosi savo kaušeliuose — joms nieks nerūpėjo . . .

Ta pasakėlė atsikartoja bė galo . . .

Pagal Anderseną sutaisė N.

Žinios.

Meldžiame rašyti žinias tik ant vienos popieriaus pusės, antrą pusę palikdami dyką, ir nors kiek aiškiau, su didesniais tarp eilių tarpais. Nepamirškite padėti teipgi vietų vardų (gub., pav. ir t.t.), iškur rašote. *Red.*

Iš Lietuvos.

Kauno gub.

Šiauliai. *Caro garbintojų manifestacija.* Vasario 4 d. Šiaulių mergaičių gimnazijos mokinės: Sotnikova ir direktoriaus dukterė Jakuševičaitė atėjusios į gimnaziją pradėjo prikalbinėti savo drauges išeiti priešpiečio laike, t. y. apie 12 v. d. ant gatvės ir užgiedot: „Božė, caria chrani!“

Tas užnamymas iš pradžios visoms, net ir katalikėms, labai patikęs, bet paskui katalikės, apsvarsčiusios tą dalyką, atsisakė. Bet rusės, žydės ir vokiekaitės išėjo ir giedodamos rusų gimną traukė per miestą.

Gimnazistai, pamatę tą procesiją, prisidėjo prie jos, šaukdami „ura!“ Juo toliauėjo, juo labiau didinosi manifestantų skaitlius. Iš katalikų pasergėjau: Janušauski, Tvarauski, Petkevychių, Gabriaili, Miknevychių, Pranzuzevychių, Zigeiką, Velbutą, Žvinklevychių, Mastauski, Žilinski, Butkevychių, Klatauski ir t.t. ir t.t. Atsirado ir dvi mokini kataliki: Daugelytė VII Kl. ir Jackevychiukė VI Kl. Prisidėjo teipgi prie manifestantų ir studentas Sutkus. Visa šita procesija nuėjo į karo kliubą, kur tuomet buvo geriamos išleistuvės į karą dviejų apicierių. Apicieriai visi jau girti, išvydę svečius ir išgirdę ką gieda, ėmė kartu giedoti, o paskui girdyti su šampanu gimnazistus ir gimnazistes. Tuo tarpu atlėkė direktorius, bet nepyko, pamatęs girtus gimnazistus ir gimnazistes, nė už gėrimą, nė už tai, kad lekcijas praleidžia.

Gimnazistai ėmė kelti direktorių į viršų, bet taip buvo girti, kad nenulaukė ir metė ant žemės; direktorius vienok nė nesusiraukė.

Iš kluubo visi su apicieriais ir karo orkestru nuėjo į moterų gimnaziją. Gražu buvo žiūrėt: pirm ėjo studentas Sutkus, susikabinęs su apicierium, toliaus mokinės ir mokiniai be kepurų... Visi giedojo „Božė, caria chrai“, o karo orkestras akompanijavo jiems. Gimnazijoje prieš carienės praveikslą vėl ėmė visi giedoti, šaukti „ura!“, kepures į augštą mėtyt ir kits-kitą kilnoti.

Išten, muzikai „krakoviaką“ rėžiant, turbūt padėkai tiems lenkams - lietuviams, kurie prisidėjo prie manifestacijos, visi nuėjo į vyrų gimnaziją, o paskui į vagzalą apicierių palydėtą. Ant vagzalo vėl gėrė, kol neatėjo traukinys ir apicieriai neišvažiavo.

Direktoriui tas viskas taip patiko, kad ant rytojaus anksčiau, negu paprasta, ant užgavėnių paleido.

Jaunutė.

Linkuva (Panev. pav.). *Staršina — išgama.* 13 kovo Linkuvos staršina Juozapas Indrišiūnas sustatė protokolą ant Jono Žasino už lietuvišką kalbą valsčiūje ir lietuvišką pasirašymą (J. Ž. pasirašydavo visad lietuviškomis raidėmis ir žodžiais) ant šauktuvų („paviesių“). Tokio staršinos negalima kitaip pavadinti, kaip *išgama*. O dar linkuviečiai giriasi, kad jie turi „mokytą staršiną“, baigusį net keturias klisas! Kad jis būtų ir kažki-kaip „mokytas“, o kad daro išgamos darbus — tai ir išgama. Ir gėda linkuviečiams, kad tokį „mokytą“ išgamą renkasi sau į staršinas.

Stn. Žemdarbis.

— (Panev. p.) *Lietuvaitės negerai elgiasi!* Man teko būti pernai Linkuvos parapijos Mordvario sodžiūį pas ūkininką Kurapkį ant vakarėlio ir išvydau neregėtą mergaičių pasielgimą su uriadniku Prakapuku, kurs teipgi buvo tenai tą vakarą. Tai kai-kurios mergaitės, pasiokusios su juo, jam į ranką pabučiavo, — buvo vienok ir tokių, kurios to nedarė. Biauriai, lietuvaite, elgiatės! Šokate su savo tautos kraugeriu, jam rankas net laižote. Neįpasakyta gėda ir didžiausias paniekinimas teesie jums užmokėsčiu už tai. Nebedarykit to daugiau ir susipraskit!... O kam vėl Kurapki leidžia į savo namus policijos tarnus ir dar ant vakaro?! Žinok, Kurapki, kad tokie svečiai reikia iš namų vyti, o ne priiminėti po savo pastogę ir šokinti!... *Stn. Žemdarbis.*

Suvalkų ²⁵gub.

Sasnavos parapija (Senap. pav.). *Kratos* pas mus nepasi-
liauja. Į pusantros savaitės po Velykų Senapilio žandarų
viršininkas Tarasas su Aleksoto žemskių viršininku Markovu
iškrėtė Vinčą ir Joną Grynius (tėvą ir sūnų) Selemoj Būdoj ir
Bacevyčių iš Alksniškių kaimo.

Pas Grynius pasiėmė vieną nekaltą knygutę, o pas Bacevyčių
— kelias. Markovas kur-ten išsitaręs, kad ne knygų, tik armotų
ir kitokių ginklų jieškoję, teipogi spaustuvės ar litografinės.

Tarasas da labai barėsi, kam primušė Gryniai prie grinčios
lentą su lietuvišku parašu; nuimt tos lentos vis-tik nebandė,
turbūt peraugštai išrodė prikalta.

Po Sekminių Joną Grynių (sūnų) ir Bacevyčių šaukėsi į
Budkos kanceliariją žandarų viršininkas su pusprokuratorium
klausinėti, kur gavo tas knygas. Šie atsakę nežina. Paleido be
kaucijos, tik liepė pasisakyti žandarams, jei kur norėtų iškeliauti
toliau.

Kamputis.

Griškabūdis (Naum. p.) *Kratos*. Šiomet po Velykų, į
kelintą dieną, buvo krata pas Žasinių Žemaitį, ūkininką. Raste,
ko jieškojo, nieko nerado, rado tiktai „Gyvenimus šventųjų“ ir
kitokių knygpalaikių, bet tų neėmė (viens žandaras mokėjo ir
lietuviškai skaityti).

Reikia priminti, kad Žemaitis per tą kratą visai blogai
pasielgė, nes nereikalavo nuo jų nė popieros ir net neklausė jų,
ko jie nori nuo jo, — teip, kaip ir laukiamus svečius išleido į
savo butą. Bet kas blogiausia, kad jis tuos ponelius net
nuvėžindino iki Pilviškių stoties (apie 8—9 viorstus), ko visai
neišpuolė jam daryti — ir už tai jis vertas stipraus papeikimo.

Žioplelis.

Pajevonio par. (Vilkaviškio pav.). *Suėmė*. 2 gegužio
šmekeriai suėmė Vinčą Kurtinį iš Būdviečių kaimo su lietuviškų
knygų transportu. Sako, vežęs 7 pūdus.

Tą pačią dieną gauja pasienio sargų atpleškėjo į Kurtinio
namus.

— Na, motin, jei ką užginta turi, slėpk, mes neišduosime —
prikalbino Vinco motiną kareiviai.

Netrukus atsirado ir raudonsiūliai. Tiems pribuvus kareiviai
apstojo apie triobas ir prasidėjo krata. Raste nieko nerado,
neskaitant kokio ten senoko kalendorpalaikio.

V. Kurtinys dar tebesėdi bene Vilkaviškio kalėjime. P.

Zypliai. *Aukos karės reikalams.* Zyplių valsčius per susirinkimą 5 balandžio paaukavo iš valsčiaus kasos 135 r. pašalpai sužeistų kareivių. Iš pradžios, apie tai užminus, nelabai noriai žmonės klausė, bet pagaliai, kada vyresnysis raštininkas P. paaiškino, kaip esančios reikalingos aukos ne tik nelaimingiems kareiviams, bet ir pačiai valdžiai, kuri dėlei karės lauko tolumo turinti didelius pinigus išleisti, — prie ko dagi buvo perskaitytas caro išleistasis manifestas, kur liepia ginti savo „tėvynę“ (žinoma Maskoliją!), tada jau nė vienas nesipriešino ir visi noriai paaukavo.

Gėda zypliečiams, kurie savo sunkiai sudėstytais skatikais šelpia didžiausią savo priešininką — caro valdžią.

Bažnyčioje teipgi kas šventą dieną tam tikslui renkamos aukos.

Zyplietis.

Senapolis. *Jei ko valdžia neleidžia — darykime ir be jos leidimo!* Daktarienė Grynienė buvo padavusi prašymą vyriausybei, kad leistų atlošti komediją: „*Amerika Pirtyje*“ ir „*Neatmėgamas Mazgas*“. Nieko nepelnė iš to. Parėjo atsakymas, kad tosios komedijos Varšuvos Cenzūros Komiteto nepatvirtintos. Lietuvoje dabar jau teip, kad jei nori atlošti kokią komedijėlę, tai geriaus daryk tai slapta, kokio ūkininko seklyčioj, tai nieko (jei nesugaus), bet valdžios prašyt beveik neapsimoka. „*Amerika Pirtyje*“ buvo valdžios leista lošti Peterburge, Palangoj, Rygoj ir da kitur, bet Senapilyj to negalima, nors sykiu su prašymu buvo pridėta ir peterburginė afiša apie „*Ameriką Pirtyje*“.

Užtatai Senapilio apylinkės lietuviai šimet buvo įsitaisę du smagiu vakaru — vieną per užgavėnes, antrą — per Vėlykas kur buvo visokie pasikalbėjimai, skaitymai, eilių sakymai, dainos, šokiai; buvo atlošta pirmąjį vakarą „*Du apaštalu*“, antrąjį — „*Neatmėgamas Mazgas*“.

Kamputis.

Lukšiai. *Skundai pagelbėjo.* „Ūkininko“ 2 numeryje š. m. buvo pranešta apie paduotus skundus dėlei pakėlimo algos mokintojui. Dabar galiu pranešti, jog tie valsčionių reikalavimai neuėjo ant nieko. Praėjus kelioms savaitėms po skundų padavimo, parvaržiavo inspektorius ir sušaukęs apie 20 liūdininkų, pasirašiusių rašte, išklausinėjo kiekvieną skyrium, dėlko buvo paduoti skundai. Tada vieni skundėsi už kyšių ėmimą, kiti vėl, kad neduodant kyšių nepriima į mokyklą, ir pagaliai visi

reikalavo, kad pasiliktu po senovės ta pati alga. Ant to inspektorius atsakė, kad dėl tokių daiktų visai nebuvo reikalo davinėti skundų, kad rūpinties savo algos padidiniu kiekvienam esą galima ir net užgązdino skundikus, kad už tai gali patis tapti nubausti. Bet 5 balandžio per valsčiaus susirinkimą buvo paskelbtas direkcijos viršininko atsakymas, jog mokintojui alga pasilieka po senovės, tik valščius turi pristatyt iš girios kūrą, jo paties (ar valsčiaus ar mokintojo? *Red.*) nupirkta. *Vijūnas.*

Veiveriai (Sen. pav.). *Laukan iš bažnyčios su caro gimnu!* Žinia, patilpusi „Ūkininko“ № 2 apie panaikinimą griežimo mūsų bažnyčioj gimno „Bože, caria chrani“ pasirodė nevisai bėsanti teisinga. Teisybė, jau pusė metų, kaip nebegriežė jo mūsų bažnyčioj; visi jau net ir užmiršę buvo apie jį; žmonelės jau net ir džiaugė, jog jų bažnyčia tapo vėl Dievo namais, o ne namais, kuriuose duodami teip šlykštūs koncertai. Bet 19 gegužės vėl atbrzdėjo į bažnyčią gauja mokinių-muzikantų ir kaip užtrauks po dievmeldystės „Bože caria“..., tai nors ėmęs užsikimšk ausis ir bėk iš bažnyčios laukan. Griežė teiposgi ir 27 gegužės, bet tą dieną dėlei jo kilo visokie nesmagumai Veiverių maskoliams: neleido ant viskų muzikantų. pasipriešino mokiniai, nors antgalo ir buvo seminarijos inspektoriaus priversti griežti gimną. Veiveriečiai, ar ilgai da duosimės save vadžiet maskoliams už nosių? teršti mūsų bažnyčią? Varykime laukan iš savo bažnyčios tą nelabą ir negeistiną gimną!

Bronislovas.

Lukšiai (Naumiesčio pav.) *Apie rinkimus.* 4 gegužės atsibuvo rinkimai: teistojo ir lovininkų. Susirinkę balsuotojai, paprastu būdu, pirmiausiai pradėjo balsavimą pas Januškevyčių (traktiernėje). Vieni žada šaukti tą, kiti kitą, o čia norinčių ponystos begalinė; bet labiausiai atsižymėjo savo noru Skubrų Patašius ir Milų Šlapikas. — Bet kaip tą savo norą visiems apreiškiti?... Juk šaip apie kito jausmą nieks negali išpėti. Na, ir pakilo tarp dviejų norinčių lenktynės! Vienas į vieną kampą neša degtinę ir alų, kitas į kitą. Katras daugiau nusipirks balsų, tas liks ponu-lovininku.

Bet nelaimė! Susirinkę balsuotojai pas kanceliariją nesumanė, už katrą balsuoti, nes abu gerai mylėjo, o skatikai juk kiekvieno lygūs. Tuo tarpu, drovėdamiesi rinkti vieną ir antrą, ėmė ir išsirinko lovininką Maslaucką iš Baisybės; o tas prieš

rinkimą visai nė traktiernėj nebuvo pasirodęs. Jau kam laimė, tai laimė, kad nė prašius, nė maldavus jau ant 4 trimečio pasiliko! Na, tik begėdžiai ir rinkikai!... Čia kitas, išleidęs gal net paskutinę rublinę, turi vėl muziku likti!

Kas liks teistoju, dar nežinoma, kadangi tai priguli nuo 3 valsčių: Lukšių (Zyplių); Gelgaudiškio ir Plokščių.

Balsuotojas.

Sintautai (Naum. pav.). *Policija juokus daro.* Ši pavasari buvo šioks gana juokingas atsisikimas Sintautų gminoje. Mat, koksai žmogpalaikis apskundė vieną ūkininką, kad jisai kur-ten, bene bulvių aruode, *pušką* turis, t. y. šaudyklę. Pranešė apie tai žemesniam žandarui. Tasai išgirdęs, kad lietuvis net „*pušku imiejet*“, t. y. armotą turi, tuojaus nulėkė į Vilkaviškį savo viršininkui pranešt. Viršininkas gi išgirdęs, kad gali suimti ne koki-ten kalendorių ar lementorių, bet tikrą armotą, ant tų pėdų nulėkė su raudonsiūlių vežimu į parodytą vietą ir... teisybė... rado surūdijusią šaudyklę... Klausia, kur paslėpta *puška*... — Nugi, ponuli, štai turite *pušką* — sako ūkininkas. Pons viršininkas nei grobą pūtes nudardėjo atgalios — be dalios. — Bijausi, kad Redakcija nepridėtų nuo savęs klausimų: kokiame kaime, pas koki ūkininką, kada? — tai pats pasisakau, kad aš tikrai to nežinau, tai ir negaliu parašyti. Dovanokite.

Kamputis.

Vilniaus gub.

Lazdūnai. (Akmenės pavieta, Viešninės džiakonystės). *Lietuvių be lietuviškos kalbos bažnyčioje.* Lazdūnų pilijoje skaito apie 6500 katalikų, iš kurių apie 5 tūkstančius lietuviai, kurie tarp savęs namie kalbasi lietuviškai arba bent supranta lietuviškai. Maldų knygas vienok visi teturi lenkiškas. Tam visam, kaip ir visur, kalta yra dvasiškoji valdžia. Vietiniu klebonu jau nuo 11 metų yra kun. Pranciškus Mockus, kilęs iš Kauno gubernijos Mosėdžio parapijos ūkininkų, tikras žemaitis, kursai norėdams įtikti bajorams (šlektai) bei sulenkėjusiai savo vyresnybei perkeitė patsai savo pavardę ir pasidarė iš Mockaus — Mockevyčius.

Su savo parapijonais jis niekados nešneka lietuviškai, nors tos kalbos nėra da pamiršęs. Buvęs čia pirmiaus kun. Petkevychius per dvejus metus sakydavo žmonėms ir pamokslą lietu-

viškai, už ką, rodos, savo vyresnybės tapo išgrūstas Trostenuosna, Gardino gubernijos. Lazdūniečiai privalo tautiškai susiprasti ir reikalauti tokio kunigo, kurs jiems lietuviškai pamokslus sakytų.

Lazdūnų pilija priklauso Subatninkų parapijai, kurioj teip-pat yra apie 50% lietuvių, mokančių lietuviškai. *Lašas.*

Viešninės džiakonystė. (Akmenės pav.) *Apie lietuvių gyvenamas dar parapijas.*

Dievoniškis, Geranionų pilija. Šioj pilioj skaitoma apie 6000 dūšių; veik be išėmimo visi lietuviai, neužmiršę savo kalbos. Kun. Kazim. Lekstutis, teip-pat žemaitis iš Mosėdiškių, permaining pavarde ant Lekstutovič. Kaip kada bažnyčioj skaito evangelijas lietuviškai, retkarčiais sako ir pamokslus lietuviškai.

Kaimyniškose šios pilijos parapijose: *Geranionuose*, *Subatninkose*, *Konvališkiuose* ir *Trakuose* teip-pat kiekvienoj parapijoj yra lietuviškai kalbančių po tūkstantį žmonių arba net po du. Todėl visur ten būtų reikalinga įvesti ir lietuviškus pamokslus.

Toliaus, *Lipniškių* parapijoj, kaip ir pilioj *Ivjoj* lietuviai jau visai išnykę: ten terasi tik atskiras šeimynas, atkeliavusias iš kitų Lietuvos pakraščių.

Ivją žmonės vadina *Vija*, — teip dievoniškiečiai sako: „*eikime Vijon.*“ Vijos pilioj yra, teisybė, vienas kaimas dar „*Vinkšnioniai*“, kame visi žmonės (iš viso 400) supranta ir šneka lietuviškai.

Kad Vijoje ir Lipniškiuos pirmiaus buvo grynai lietuviai, dabar pavirtę lenkais - baltarusiais, tai liūdią kai-kurių kaimų vardai: *Vinkšnioniai*, *Dailydai*, *Tiunovyčiai* (nuo žodžio *tiūnas*, *tėvūnas*), *Santokiai*, *Ganovėžna* (nuo žodžio *ganeva*), *Lunkašynas*. Prie Santokių subėga dvi upi: *Gauja* ir *Žižma*, kurių vardai teip-pat lietuviški. *Lašas.*

Iš svetimų kraštų.

Karė.

Karė jau verda iš tikrųjų. Mūšis eina po mūšio. Kareiviai krinta kaip musės, teip iš vienos, kaip ir iš antros pusės.

Bet padėjimas karės lauke tebėra be permainos — laimė Japonijos pusėje, nors ir ji teipgi nemaža paguldė jau savo

kareivių, o paskutiniaisiais laikais atsitiko nelaimės ir su keliais jų garlaiviais, kurie paskendo.

Maskolija po senovės mušama. Neskaitant kelių mažesnių nukentėtų smūgių, pakaks čia paminėjus tik Kinčou (arti Port-Arturo) tvirtumą, kurią Maskolijos kariūmenė, kad ir po stiprios ir kraštos kovos, turėjo palikti ir atiduoti Japonijai. Iš abiejų pusių kareivių krito baisybės, o Maskolijos kariūmenė pasitraukdama turėjo palikti japonams ir daugybę visokių karės reikmenų, tarp kito ko ir apie 70 armotų. Maskolija nukentėjo čionai vieną iš didžiausių smūgių. Tuoju po to mūsų Maskolija galvutrūkėiais apleido teipgi vieną iš geresnių savo portų — Dalnij (teipgi arti Port-Arturo), palikdama ir čia nemaža naudos japonams.

Svarbiausia Maskolijos tvirtuma Port-Arturas yra, kaip jau pereitą kartą rašiau, apsiausta iš visų pusių. Užsidariusiosios tenai kariūmenės padėjimas, kaip vienas, kitas pabėgėlis nupaskoja, yra blogas ir nepavydėtinas.

Tuo tarpu ir Japonijos ir Maskolijos kariūmenė rengiasi prie naujos didelės kovos, kuri žada būti labai smarki: Japonijos kariūmenė skubina renkasi prie Port-Arturo ir žada galutinai ant jo užpulti ir paimti. —

Visa pasaulė atsidėjusi seka karės atsitikimus, ištroškusi gaudo žinias iš karės lauko, stebisi ir pati nenori tikėti, kad tokia „mažutė“ ir „menkutė“ Japonija galėtų teip smarkiai kuone ant kiekvieno žingsnio vis mušti ir daužyti Maskoliją, kurią ji buvo ligšiol pripratusi laikyti už kažikokią milžiną, į kurią ji ligšiol vis su didele baime žiūrėdavo, — ir stačiai abejoja ir nenori tikėti, kad Japonija gali gauti viršų ir pergalėti Maskoliją . . . Kaip pasibaigs galų gale, sunku, žinoma, iš kalno tikrai nuspręsti, bet tiek tik tuo tarpu kiekvienam paaiškėjo, jog Japonija, nors ir „mažutė“, bet stipri ir tvirta, daug stipresnė už Maskoliją, nes apšviesta ir kas kartą vis labiau šviečiasi ir ir žmonės ten nekenčia tokio jungo, kaip Maskolijoje, kadangi jau turi konstituciją ir krašto valdyme žmonės turi teipgi šokištokį balsą.

Kas kita su Maskolija, kuri, nežiūrint savo didumo ir platumo, yra silpna ir labai silpna ir išrodo, iš tikrųjų, it anas nelaimingasis milžinas . . . su papuvusiomis kojomis, su įkirmijusia širdžia . . . Čia apšvietimas, liuosybės troškimai slopinami, žmonės

labiaus kaip kitur varginami ir kankinami, vergystės ir despotizmo panciais supančioti dejuoja... Čia viešpatauja ir gėrisi tik caras, jo tarnai, prisprogę visokių gėrybių ir varguolių prakaitu nutukę piniguočiai — kapitalistai... Čia, kad ir dabar karės laike, lupami iš žmonių paskutiniai pavargėlių skatikai, kuriuos ilgomis vagių rankomis šluoja tik įvairūs valdininkai — caro tarnai — į savo bedugnes kišenes... Čia viešpatauja tik žmonių turto vagystės, nuvargusių darbininkų išnaudotojai, kumstis, prispaužimai, nuolatiniai badavimai... Žmonės į karę, kai galvijai skerdynėms, varu varomi... Nevienas apleidžia nuskurusią triobelę, palikdamas dažnai apsilpusią pačią ir išbadėjusių vaikų kruvą... Paliktieji badu išmirs — kas gi jais pasirūpys? o jis — varu išvartysis skerdynėms kareivis — žus keikdamas vargą, carą, jo valdžią ir jos prilaikomąją tvarką...

Maskolijoj ir Maskolijos kariūmenėj viešpatauja didžiausias nusiminimas ir nuliūdimas. Kas kartą labiaus kyla žmonių nepakankinimas... Bet ką caras ir jo valdžia tuo tarpu daro? Renka ir plėšia iš žmonių pinigus karės reikalams, didina policiją žmonėms numalšinti... Gėda, lietuviai, kad ir jūs, nors ir verčiami, prisidedate prie to caro valdžios darbo ir dedate carui iš savo kruvinu prakaitu surankiotų skatikų aukas!!... Neduokite, kad ir verčiami, nė skatiko ir kitus nuo to kuo-karščiausiai atkalbinėkite!...

Caro valdžios padėjimas dar labiaus dabar pakrypo — ir ji gerai mato visą to savo baisaus padėjimo baurumą. Nežiūrint to vienok, ji stengiasi dar laikytis ir visur, kur tik galėdama, rūpinasi apdumti žmonėms akis; vienur, kur negali geruoju nieko beįveikti, baudžia, kitur meilinasi ir šunuodegauja...

Tai priešpaskutinės besikapanojančio „milžino“ valandos. *Al.*

Visokios žinios.

Pinigų rinkimai karės reikalams. Ištikus karei prasi-dėjo Lietuvoje aukų rinkimas karės reikalams. Kur tik pasi-suksi, ten nuo tavęs reikalauja „karei“. Renka kanceliarijoj (Vilkaviškio viršininkas, sako, įsakęs kiekvienam vaitui būtinai surinkti nors po 60 rub.), renka bažnyčioje ir kitose panašiose vietose.

P.

Visi šneka, kad Maskolija karei pinigų neištenka, net turėjusi vargšė iš Prancūzijos skolyties 300 milijonų, bet žandarams užtat ji visados pinigų turi. Štai patyrėme, kad dabar karės laike įtaisyta apie 40 naujų žandarų viršininkų, neskaitant žemesniųjų žandarėlių, — tiems ponams padėta nemaža pinigų, tuo tarpu kad ta pati, teip duosni žandarams, valdžia elgetauja nuo žmonių, kad jie paskirtų iš gminų sumų po kelis šimtus rublių karei. Stačiai biauru. Žmonės, neduokit tokiems dalykams nė skatiko. Ar-gi nežinote, kad tų pinigų dalį maskolių valdininkai pavagia, o kiti eina naikinimui ir prispaudimui mūsų pačių! Atsiminkime tai!

Žmogelis.

Nesiduokite apgaudinėti! Štai ką rašo šių metų „Tėvynės Sargas“ № 2—3 (79 pusl.):

„Bus jau 15 metų, kaip po Lietuvą per rankas davatkų ir kitų dievobaimingų žmonių vaikščioja abrozėliai, ant kurių iš vienos pusės yra išmaliavotos dušios čysčiuje kentančios su kunigu šalip jų prie altoriaus Mišias laikančiu, o iš antros pusės, lietuviškas parašas: „Draugija dėl išliuosavimo dušių čysčiuje kentančių“ su užrašymu „Įstatymų“, iš kurių matome, kad ta draugija yra įstatyta bažnyčioje „Chapelle Montligeone“ (Prancijoje), kad mišios laikosi tenai už sąnarių sudėtus pinigus, kad kiekvienas sąnaris, norėdams gauti dangišką pelną, turi duoti ant metų po 2 kapeikas, o kas už visą amžių nori užsimokėti, tai turi duoti 2 rubliu ir t. t. O pernai metų tame pačiame Montligeone pradėjo išeidinėti kas tris mėnesius vieną kartą net lietuviškas laikraštis „Biuletenas Mielaširdystės darbo gelbėti dušias apleistas čysčiuje“. Tame laikraštyje jau skaitome, kad kas nori „užfundavoti vienas metines Mišias ant amžinų laikų, reikia įnešti aukos 40 rublių (100 frankų)“. Pernai vasarą vienas mūsų pažįstamas ir ištikimas kunigas-lietuvis į minėtą Montligeoną buvo nuvažiavęs ir keletą nedėlių tenai pabuvęs viską ant vietos ištyrė ir pamatė „baisius daiktus“, kaip mums rašo. *Uždėtojas tos draugijos kunigas Buguet'as“ yra ištvirkėlis, o jo „draugija“ su „amžinomis Mišiomis“ yra tai monai arba prigaudinėjimai* (Mūsų pabraukta. *Ū-ko Red.*) Taigi bukite atsargūs! Visokiems užrubežiniams prigavikams pinigų „ant amžinų Mišių“ nesiuntinėkite!“

Teip praneša „Tėvynės Sargas“, kuriam tame dalyke negalima jau netikėti. Apgavystės turėjo būti jau perdaug didelės, kad

net *patsai* „Tėvynės Sargas“ gale atrado už reikalinga persergėti savo dievobaiminguosius skaitytojus ir davatkas. O vis-tik visus 15 metų pinigai plaukė iš lietuvių vargšų kišenių „ant visokių amžinų mišių“... kunigui ištvirtėliui, visus 15 metų žmonės buvo monijami ir apgaudinėjami — ir „Tėv. Sargas“ visą tą laiką tylėjo, keikdamas tik „bedieviais“ už „pliovones“ ir „melagystes“, jei kas išdrįzdavo nurodinėti žmonėms ir peikti tokių aukų rinkimą. Bet kodėl „Tėv. Sargas“ nepersergėjo anksčiau savo „dievobaimingųjų“ skaitytojų apie tuos prigaudinėjimus, juk visur po Lietuvą (ir su kunigų žinia!) buvo renkamos iš žmonių tos aukos „amžinoms mišioms“ — ir kodėl jis nepasirūpina persergėti „dievobaimingųjų“ apie kitus ir dabar dar daromus prigaudinėjimus ir kitus kitokius apgavikus, renkančius įvairiems „šventiems“ tikslams visokias aukas, parduodančius visokias „šventas“ juostas, diržus, dalinančius Marijos P. „kojas“, įvairius „dangaus laiškus“ ir t. t.? Ar gal todėl, jog renkamieji pinigai plaukia ne Prancūzijoje ir tai vis daroma.... pačioj „šventojoj“ Lietuvoj?!

J. Mėg.

Cenzūros valdininkų teip vadinamoj Lenkų Karalystėj yra iš viso 27 žmonės; algos jie gauna 39 tūkstančius 500 rublių. Vienos Varšuvos cenzūros komiteto viršininkas gauna 4 tūkstančius algos, 3 vyresnieji cenzoriai — po pusterčio tūkstančio, 7 mažesnieji cenzoriai po 15—20 šimtų, raštininkas — 15 šimtų, 2 jo pagalbininkai po 8 šimtus; Varšuvos cenzūros kanceliarijai išeina kas metai 3 tūkstančiai; spaustuvių ir litografijų prižiūrėtojams — vyresniajam inspektorui ir dviem jo pagalbininkams — išeina kas metai po 5 tūkstančius rublių.

Tai teip rūpinasi maskolių valdžia, kad nepakliūtų į laikraštį šviesesnė ir aiškesnė mintis.

a.

Aukos kankinių reikalams.

Glasgowo lietuviai paaukavo:

A. Popiraitis	6 penus.
V. Asėla	6 "
V. Krunglevičius	6 "
A. Tamošiūnas	6 "
J. Švedas	6 "
J. Steponaitis	6 "
B. Buda	6 "
V. Sinkevičius užmokėjo už pinigų prisiuntimą ir paaukavo dar	6 "

Iš viso 48 p. = 4 mk.

Pinigai tapo Anđriaus Popiraičio prisiusti per J. Lapino rankas ir mūsų priduoti „Kankinių Kasai“.

Redakcija.

Atsakymai

Vėsulai. Apie klausiamą straipsnį „Puota blagonadėžnujų“ mes nieko nežinome. Kuomet ir kokių kelių Tamsta siuntei jį mums?

P. Aniuolui. „Mūsų lietuvaikių“ mums neteko gauti. Ar seniai ir kokių kelių siuntei Tamsta?

Rašytojams. Neapsileiskite, daugiau rašykite! Labai trūksta žinių iš Lietuvos, kaip žmonės užsilaiko dabar karės laike, ką daro ir t. t. Nepamirškite teipgi pranešti „Ūkininkui“ apie tai, kaip žmonės įvairiose vietose priėmė žinią apie spaudos sugražinimą, ką daro — ir kas apskritai daroma spaudą atgavus. Stenkitės neapleisti papeiktinų pasiūlymų, kurių, kaip girdėties, dabar nestoksta! —

Naujai prisiūsti „Ūk-ko“ Redakcijai rankraščiai.

Sp — o: „Dėlei rusų su japonais karės“; *Liepuko:* „Artojo likimas“; *Siprijono Viskonto:* „Tu nelaiminga!“; *Pabaldos:* „Lietuviai Lenkijoje“. —

Iš prisiūtų Redakcijai rankraščių siunčiame.

„Vienybei Lietuvinkų“: *Liepuko:* „Į darbą!“; *Laukinio:* „Kas mūsų priešas?“; „Liudėjimas“, „Gamta ir Vargdienis“; *Galvočiaus:* „Ant didvyrių kapo“; *Vydzemės Paukštelio:* „Tarp svetimų“, „Ant kapo motinos“. „Giesmė mažo paukštelio“; *Tilviko:* „Sodininkas ir obelis“; *Bronislovo ir Kampučio kor.* iš Suvalkų gub.

Nuo Redakcijos.

„Varpo“ ir „Ūkininko“ Redakcijai trūksta ir labai reikalingi yra šitie „V-po“ ir „Ūk-ko“ *M.M.*

„Varpo“: 1892 m. *M.* 3; 1893 m. *M.M.*: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12; 1894 m. *M.M.*: 2, 3, 12. —

„Ūkininko“: 1891 m. *M.M.*: 7, 8, 10, 11; 1892 m. *M.* 1; 1893 m. *M.M.*: 2, 4, 5, 8, 10, 11, 12; 1894 m. *M.M.*: 1, 6; 1899 m. *M.M.*: 1, 2.

Kadangi šitie *M.M.* jau yra išpirkti, todėl kreipiamės į visus, kurie turėtų dar juos, melzdami už šokią ar tokią prekę pavesti mums paminėtus čia *M.M.* — Visi čia minėtieji *M.M.* reikalingi yra ne pirklystei, bet Redakcijos kompletui.

Atsakomasis Redaktorius J. Lapinas, Tilžėje.

Spauzdinta pas J. Schoenkę, Tilžėje.

Naudingos ir smagios pasiskaityt knygelės.

35

1.	Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugeliu paveikslėlių	30 kap
2.	Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais)	20 "
3.	Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveikslėliais)	20 "
4.	Pirmutinė pašalpa umai susirgus: teipogi gėralai alkogolin. ir taboka	15 "
5.	Kapai didžiū kunigaikščių ir karaliū Vilniuje	15 "
6.	Garų mašinos ir gelžkeliai (su paveikslėliais)	10 "
7.	Pamokymas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus	6 "
8.	Džiova ir kaip nuo jos apsisaugoti	6 "
9.	Patarmės moterims, kurios nori but sveikos	10 "
10.	Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti	10 "
11.	Tris pamokslai apie gaspadorystę dėl gaspadorių sodiečių (antra laida)	15 "
12.	Bulvių vaisinimas	15 "
13.	Zaibas ir griaustinis (su 21 paveikslėliu)	20 "
14.	Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėliu)	20 "
15.	Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti	15 "
16.	Epiktėto aforizmai su pridėjimu keletu skyrių iš jo „Pruntavimų“	15 "
17.	Trumpa geometrija	50 "
18.	Ukiškos draugystės įvairiuose kraštuose	10 "
19.	Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių	6 "
20.	Kaip apsiereiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveikslėliais)	15 "
21.	Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)	15 "
22.	Avižų auginimas (su 8 paveiksl.)	10 "
23.	Vienas iš mūsų tur apsivesti	10 "
24.	Nekurie amatai (su 43 paveiksl.)	20 "
25.	Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šosiejinių ir paprastų kelių (su 40 paveiksl.)	25 "
26.	Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)	10 "
27.	Gyvenimo džiaugsmai. Pagal Lebboką P. N. sutaisita	30 "
28.	Ką ir kaip nekurie amatininkai dirba	20 "
29.	Trumpa visuotina istorija. I dalis. Senovės istorija	20 "
30.	Savišelpystė	30 "
31.	Sofoklis. Antigona (tragedija). Vertė J. Š.	20 "
32.	Pirma pagelba nelaiminguose atsitikimuose	40 "
33.	Kas ir kiek žemės gali pirktis Lietuvoj	10 "
34.	Miškų, laukų, sodų, daržų eibės ir bausmės už jas	10 "
35.	Džiova ir kova su ja	30 "
36.	Dykavičių apmedžiavimas	30 "
37.	Paprasti išdarbiai iš sakų	25 "
38.	Kaip reikia pinti rečkos, baldai ir kt.	30 "

Adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen,

Fabrikstrasse No. 27.

1. Trumpa senovės lietuvių istorija. 1892. pp. 56	10 kap.
2. A. V. Kas kaltas? 1894. pp. 24	10
3. Kaukazo belaisvis. 1894.	5
4. Musų pasakos. 1894. pp. 26	5
5. Jurgis Kastrijotas. 1894. pp. 13.	5
6. Dr. Baltušis. Vakaras Tilviko pirktelėje. 1894. pp. 15	5
7. Krumplių Jonas. 1895. pp. 36	10
8. Trusas ir kapitolas. 1896. pp. 42	10
9. Šventmikis. Parmazonas arba baisumas Dievo rustybės. 1897. pp. 36	10
10. P. A. Apsakinėjimai apie žemę, vandenį ir orą. 1898 pp. 48	10
11. Š-s. Maskolių valdžia ir žmonės. 1898. pp. 54	10
12. Žemaitė. Paveikslai (iš „Ukininko“). 1899. pp. 36	5
13. Žemaitė. Paveikslai (iš „Varpo“). 1899. pp. 47	5
14. Pagaikštis. Bitės. 1899. pp. 24	5
15. Mykolaitis. Mindaugis. 1899 pp. 58	5
16. Ar dabar yra baudžiava? 1899. pp. 56	10
17. Lazdynų Pelėda. Kas priešius? 1900. pp. 32	5
18. Bitė. Tėvas ir sunus. 1900. pp. 23	5
19. Žemaitė. Valšėiaus sudas (komedija). 1900. pp. 19	5
20. B. Kova (drama). 1900. pp. 40	10
21. A. Mickevyčius. Velinės. 1900. pp. 68	15
22. J. B. Grabnyčių žvakė. 1901 pp. 31	5
23. Žemaitė Paveikslai (iš „Varpo“) 1901. pp. 42	10
24. Lazdynų Pelėda. Sugriautas gyvenimas. 1901. pp. 29	5
25. Tv. Šunadvokatis. 1901. pp. 48	12
26. Parapija ir kunigas. 1901	5
27. Ž. „Ne gadaj“ arba Baisus sapnas. 1902. pp. 18	5
28. B. Nebepirmas. 1902. pp. 23	5
29. Žemaitė. Atminimai. 1902. pp. 23	5
30. Dvi Moterys. Velnias spastuose. 1902. pp. 62.	10
31. L. P. Judošius. 1902. pp. 11	5
32. L. P. Klajunas. 1902. pp. 60	20
33. Karolius Jak-s. Vaidila. Originališka novelė. 1902. pp. 15	10
34. J. Barzdyla. Apsireiškimai iš žemės gyvenimo. 1902. pp. 44	10
35. Nežinomas. Rykštės. 1902. pp. 24	5
36. Išč. Seno kareivio papasakojimas. 1902. pp. 16	5
37. Dvidešimtmetinės „Auszros“ sukaktuvės. 1903. pp. 62	50
38. Tautiškas atgijimas Lietuvių ir kitų jaunų tautų. 1903 pp. 40	15
39. Žemaitė. Kunigo nauda velniai gaudo. 1903. pp. 24.	5
40. — Sodžiaus vaizdeliai. 1903. pp. 24	5